

Rys mei rezinen

Grôt mei krôde

Kolofon

ISBN:

1e printing 2013

© 2013, Meindert Bylsma

Eksimplaren binne te bestellen by de boekhannel of
rjochtstreeks by de útjouwerij:

Útjouwerij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Ljouwert

Til: 058 - 289 48 57

www.elikser.nl

Foto omslach: Hieke Bylsma

Foarmjouwing binnenwurk: Evelien Veenstra

Neat út dizze útjefte mei fermannichfâldige wurde, opslein yn automatisearre gegevensbestannen en/of iepenbier makke troch middel fan print, fotokopy, mikrofilm of op hokfoar oare wize ek, sûnder foarôfgeande skriftlike tastimming fan de skriuwer en de útjouster.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Rys mei rezinen

Grôt mei krôde

Meindert Bylsma

Ynhâld

Faaie tekens	6
Rûte	7
Tsjin 'e tried yn	8
Muoike	10
Klaai	12
Pake	13
Hotze	14
De balkearder	16
Der binne fan dy dagen	18
Bang	19
Étape en Frise	20
Dorfkirche	22
Heimweh im Schwarzwald	23
Wonderfull Copenhagen	24
Tiid	26
As de skaden	27
Turf	28
De boekferkeaper	30
Te kyk	31
Snelwei	32
Hoe lang	33
Sykje	34
Flagje	36
't Kan verkeeren	37
It leauwen yn mearkes ferlern	38
Doalhôf	39
De frijheidsbeam	40
Oanspield	42
It kin mâl rinne	43
Ik fiel my	44

Faaie tekens

Noch ien kear wol ik my útrisse ta de striid: ien kear noch ynbrekke yn 't libben, op 'e râne fan 'e tiid. Mar de tekens stean faai: besingele wurd ik troch in heksekring, begnúfd troch in duvelsaai, hoannen kraaie yn 'e jûn, ik puozje sâlt op 'e grûn, sweltsjes ha besletten by 't bouwen fan in nêst myn hûs te mijen, nachts heazje harmoanika's benearjende meldijen, by 't lemieren mâlbeare akke-tsjoensters yn koar, in hoefizer hinget ferkeard om oan 'e doar, klokswichten lizze op 'e flier, in spegel leit oan barrels, swarte krieën âlje om 'e gibbegatten, swarte katten strûpe troch 't strewel en flechtwegen rinne allegearre ûnder ljedders del. 't Is alle dagen duveldei! Wêr fyn ik noch in útbrekwei?

Rûte

‘Rys mei rezinen sil der foar my wol net mear yn sitte,’ seit er ûnder it behimmeljien fan in broadsje kroket, ‘it sil tenei wol op grôt mei krôde útdraaie, mar krij ik noch in kânske, ik sil net te beroerd wêze en snip noch in rezyntsje mei.’ Myn fernuvering glimket er fuort: ‘Op ’e tiid fan hûs gien, hoe is ’t mooglik gjin file en dus fierstente betiid te plak. Samar in ferfaltsje: de krôde noch eefkes útstelle kinne foar in kroket. Mar no is it myn tiid, se sille my wol gau oproppe.’ Mei de mouwe faget er de krommels fan syn bûtenkânske op ’e grûn. ‘Op rûte!’ spytgnysket er, ‘as jo net witte wat se ynhâlde ha se wol wat poëtysk, de nammen bedoel ik, fan dy rûtes: urology, kardiology, reumatology, onkology, ik neam mar wat op. Hokker rûte ha jo? Miskien nim ik aanst noch wol in broadsje hamburger spesjaal, mar dat hinget ôf fan de poëzije dy’t ik te hearren krije sil: der binne ek gedichten dy’t jin de skroei benimme.’

Lykas hy op ’e tiid fan hûs gien en gjin file, wie ik hjir niis ek fierstente betiid, mar ik moast yn ’t nofteren. No ha ’k myn rûte dien. Ik sjoch om my hinne. Hy is der net. Hiel even stean ik yn bestân: sil ik in broadsje hamburger spesjaal bestelle of in broadsje kroket?

Tsjin 'e tried yn

Mei in wjirmke oan in triedsje oan in stokje fongen wy salamanders en stikelbearskes. Yn in netsje fan in net mear te stopjen hoas fan mem fongen wy stokmantsjes, rêchswimmers, wettertigers, wetterknipers, wettertuerren en skepten wy kikkerrid. Mei flaach wisten wy bloedsûgers op 'e wâl te skuorren. Deis fisken wy de fiver fan ús bestean leech, nachts rûn dy wer fol mei nij ûnthjit. Moarns jagen wy einen fan 't nêst en brochten de aaïen nei de bakker: dy joech acht sinten it stik. Foar in stik koarstekoeke ferkochten wy wylgekatsjes oan oeral wol beppes en hjir en dêr in oma, ûnderwilens skeaten wy mei de pilebôge wifel en twivel yn koma. Wy hofkesongen yn 't hôf fan 'e dominee, yn in grienteblikje op in prikjesfjoer setten wy fan sleatswetter en wylde balsem pipermuntsjetee, yn 't winkeltsje fan Akkerhof kochten wy kaugom mei filmstjerren foar in stoer en kôgen ús mei Doris Day in bealch fol fjoer. Wy mûzedrinzgen, fongen mosken yn in moskeflap, klommen yn 'e heechste beam, hellen ekster- en roeke-aaïen út, bouden skûlhutten fan wat him mar oanbea, skeaten mei kalmuskûgels út in flearhouten klapbus alles wat ús frijheid yn 'e wei stie kroandea. Wy smookten as ridders tuorrebouten en droege blêden mei in temûk út heit syn tabakspot helle túfke Heerenbaai yn in pypke fan in katekloat, hienen mei lytse tafallichheden grutte wissichheden by de poat.

En no, no't de tiid my ticht op 'e hoksen sit en de mankeminten opmarsjearje, net te kearen mei de klapbus, noch mei de pilebôge, no't de fiver fierhinne fersmoarge is: út en troch noch in dikkopke ûnthjit, inkeld noch in snotterpoaskje lôge, no't myn deistige tee yn soarten út 'e super komt: swarte, griene, earl grey, allegearre surrogaat ferlike mei sleatswetterwyldebalsemtee, no't it winkeltsje fan Akkerhof ticht is - gjin kaugom mear foar in stoer, gjin fjoer mear fan Doris Day -, no't ik fan 't smoken fan tuorrebouten en Droegeblêd-Heerenbaai ek al kanker krij, no't ik gjin mûske mear drinzgje, gjin moskje mear flap, gjin hofke mear sjong want dominee rint no hurder as my, no't de ekster- en roekenêsten my te heech sitte en fan 'e sirkelgong fan 't bestean begjin en ein inoar omtrint al oanstjitte, no besykje ik wifel en twivel te smoaren mei it triedsje dat de tiid my om 'e nekke leit en byn oan datselde triedsje mar wer in nij wjirmke dwers tsjin 'e tried yn.

Muoike

Alle kearen, wol twa kear yn
it jier, sei muoike by ús besite:
'Hast neat te dwaan? want dy't
syn tiid

ferdocht,

ferloaiket,

ferpankoekbakt,

ferfiterknottet,

- muoike hie allegearre

tiidferpoepeljende

wurden yn 'e macht, in Flaamske

Reus yn in hokje en de duvel yn

pacht -

ferslampamperet,

ferdangelet,

ferpielt,

ferdiggelet,

ferdonderet,

fermuozzet,

ferpuozzet,

ferkliemt,

fergriemt,

fersiket de duvel.'

Ik woe tsjiniggewearje: wat wie
it oars as tiidferskiterij om oaren
te ferwiten dy tiid te ferskiten?
En wa fersocht dan de duvel?

Alle kearen koe heit my
noch krekt op tiid de wink
jaan. Ik gong dan mar gau te
kninefrettensykjen.

En alle kearen friet in skoftke
letter de Flaamske Reus de
duvel op en ik in stik âld wiif.

Klaai

Soms fiel ik my mei sân hynders út 'e klaai lutsen. Hurk fan eigen gefoel, besykje ik de eintsjes fan myn útinoar skuorde emoasjes wer oaninoar te knoopjen. Mei ferdrach slalomje ik om de barrels fan myn ferroppe sentiminten hinne. Sykjend om teisters foar myn skeinde fermogens bedarje ik yn in kleaune fan hearren en sjen en priuwen en rûken. Lang om let wer los, reitsje ik fêst yn in ôfsetting fan oploege kluten klaai. Sân trekkers stean al klear om my der wer út te lûken.

Pake

Mei broeikaskobben op 'e siele wiist er syn pakesizzers de paden yn 'e tiid werom: hjir wie de bulterige seize, dêr de skeane five, hjir siet pake efter in hikke en dêr't no dy reade paprika leit, wie doe in ljip oan it striesmiten.

Op syn betondike fiadukt rinne de paden fan fernuvering nei ûntheistering hinne en wer en wer werom oer elkoar hinne: in ljip pake wie dat in soarte fan batterijhin en wêrom smiet dy mei strie?

Op it beglêze lân fan fiven en seizen, yn 'e kûveuze fan 'e eksoaten, sidekrûpboartsjend mei de tiid, besiket pake it no fan syn pakesizzers by te hâlden. Yn syn eigen no is syn skielk al útbeitele: de ljip op syn grêfstien sil keakeljend oer de wjuk gean.

Hotze

Sa't ik him tsjinkaam, heechoppich op 'e fyts, tusken de linen fan syn deistich spylfjild: de Ossemarkt, de Schritsen, de Heilige Weg, de Voorstraat. En sa't er my dan de earste opslach liet by it groetsjen: 'Hotze,' 'Bylsma,' ús ritueel.

Sa't er, eefkes efter de perken wei, eefkes in slach om 't Sjúkelân, my tusken al dy knikkende koppen net oer de kop seach en, omdat ik mar wat stie te wjirmtraapjen, de earste opslach fan my oernaam, ús ritueel omdraaide: 'Bylsma.' En sa't ik dan ynienen de stuit fan 't libben wer yn 'e macht hie: 'Hotze!'

Sa't er, sa no en dan syn spylfjild út fytste, om it der mei de mannen op 'e Smidshoeke fan Kimswert noch eefkes oer te hawwen. En sa't ik dan temûk besocht him foar ús te behâlden, him stelle liet mei Pier: Grutte Pier en Lange Hotze. En dat ik dan, al wie it mar as balkearder ... Wat in partoer!

Sa't ik dan Pier syn brea mei bûter en tsiis ferHotzte ta: soms hewwe jou in 't leven wel eens wat butter op ut broad, soms oek stane jou su maar op 'e doad en wie dat niet bekaatse kan, seker weten, hêt dur gyn groëne kees fan freten.

Sa't er myn sa moai stelde partoer wer út
fytste, rjocht en sljocht fan stal en stjoer, ek al
hie er, foar 't sicht, yn 'e 'Greate Pier' in pear
nommen: tusken Harns en Kimswert hinget
no ienkear altyd wol wat fan in seedize.

Sa't er, sa sil it noait wer wêze.

De balkearder

Doe't fiterdropdraaijer, ijskoman en astronaut ôffoelen, soe ik as keatser alle hout wol eefkes oan 'e hang slaan. Ik stelde mei it trajekt Wurdum-Wommels-Frjentsjer.

3 Kear winst op 'e PC en kening yn 1914? Ik wist it net. Brinkballen? Ik hie der noch noait fan heard. Wat hie er in spul yn ús spul bringe kinnen, Rinse Brink. Mar yn Wurdum woe er, tink ik, allinnich mar dominee wêze. In inkele kear, sneins nei de preek, yn 't hôf fan 'e pastorijtún njonken it keatslân, heal ferskûle ûnder de treurwylch fuortby de beam mei de notarisapels, stie er wolris nei ús as jonges te sjen. Bekipe er myn bûkeljen dat út nei Frjentsjer? Woe er my temûk de seine jaan? De keunst soe ik wol ôfsjen fan Douwe Hilarides en Jehannes Duhoux. Mei fjoer haw ik besocht yn 'e keunst op slach te kommen. Mar mear as moaiwaarkeatser siet der net yn. En de seine, as ik dy al krigen ha - soe er my soms sjoen ha by 't hofkesjongen? - hat net holpen.

Wommels ha 'k noch helle, mei Frâns en Henky. Frâns foar bêst op en efteryn, Henky foaryn en foar minst op. As balkearder fleach ik efter alle ballen oan. Mei gjin inkele yllúzje oan 'e telegraaf waard it op 'e Terp fan Wommels nei ien omloop net mear te kearen dúdlik: Wommels wie al in omloop te fier, Frjentsjer soe listen fol te fier wêze.

Yn 't grutte spul fan 't libben helle ik sa út en troch
noch wolris in seis. En ek al gong it earst dan dochs
noch ferlern, yn 't folgjende earst fleach ik wer efter
alle ballen oan.

Der binne fan dy dagen

Der binne fan dy dagen dat de minuten oeren wurk ha om de iene minút foar de oare te krijen. Dagen dat de oeren moalsekkerich efterinoar oan dangelje, modzich en sleau de ein bebongelje fan 'e dei dy't mismoedich de nacht yn skadet. Wol ik lang om let de tiid ynhelje, slacht it lammenadige largo ynienen presto om yn oerdwealskens. De minuten dûkelje hastich en healwiis oer elkoar hinne, jachtsje de oeren foarby dy't gysten en gek de dei al in nacht foarút binne. Ik wol de nacht net misse en lit my weisakje yn in dream dêr't de tiid gjin terrorist is fan himsels, dêr't de nije oeren de foarbije oeren net opjeie, de foarbije oeren de nije net yn 'e kont hingje, inoar de tiid jouwe om tiid te nimmen foar it meitsjen fan in belofte. En dan sille der fan dy dagen wêze dat de skuld ynlost wurdt.

Bang

Der binne fan dy dagen dat de deistige dingen ynienen as frjemdlingen fan tafallichheid my bedriigje: gjin isobaar litte se my mear lûke, gjin isoglosse, gjin isotherm. Ik fiel my bedarre yn in rariteitekabinet sûnder spanning, sûnder waarmte, sûnder taal: de dingen jouwe my gjin wurden mear foar in ferfolchferhaal.

Mar de deistige dingen draaie myn dingen om: do skipest ús op mei dysels, in kwaksalver bist fan eigen kwaal, dyn eigen frjemdling bist, dyn tafal, dyn rariteit, bang foar bining sitst mei ferlittingseangst yn in selsmakke sel. Dêr is gjin bestrieling foar, gjin kuer: do bist sokke dagen dyn eigen geswel.

Étape en Frise

L'Aubisque,

Le Galibier.

Jawis.

Mar dy't myn berchetappe op 'e seedyk fan Harns nei Surch, mei bolderige wyn en pûsters as fan in orkaan, ferlytset ta in traapke fan 'e mollebultkategory, ik sil him lek stompe litte op basaltblokken fan smeulske praatsjes.

Marie-Blanque,

Mont Ventoux.

Jawis.

Mar dy't myn flecht as earn op 'e flanken fan 'e seedyk fergniist ta gewjukkan fan in seemok mei lamme flerken, ik sil him mei it sâlte skom foar de eagen, yn skieppekeutels fan lêberij en spytgnyskjende wynflappen nei de siken gapje litte.

Puy de Dôme,

La Colombière,

Jawis.

Mar dy't myn pompebledsjestrui ferraffelje en ferbreidzje wol ta in neatsizzende spikkeltsjestrui, ik sil him sa ôfraffelje dat der gjin spikkel mear fan te breidzjen is.